

References:

1. Gerard Alexander, An Essay on Taste to which is now added part fourth, Of the Standard of Taste, 3rd edition, Edinburgh – London 1780.

2. Hume David, Of the Standard of Taste, [in:] Hume David, Four Dissertations, London 1757.

К. Вавжонковський

ПРО НОРМУ СМАКУ Д. ЮМА У ПРОЧИТАННІ ОЛЕКСАНДРА ДЖЕРАРДА

Стаття присвячена проблемі норми естетичного смаку, критерію істинності естетичних суджень. У 18 столітті проблема естетичної цінності природних об'єктів і творів мистецтва опинилась у центрі уваги численних теорій естетики, художньої критики. Обговорення норми естетичного смаку передбачає пошук відповіді на декілька основних питань: Чи можливий пошук такої норми? Де і ким може бути знайдена така норма? Якою саме є дана норма? У статті пошук відповідей на ці питання здійснюється шляхом порівняння двох найважливіших естетичних концепцій 18 в., представлених Девідом Юмом і Олександром Джерардом.

Ключові слова: Олександр Джерард, Девід Юм, Про норму смаку, естетика.

К. Вавжонковский

О НОРМЕ ВКУСА Д. ЮМА В ПРОЧТЕНИИ АЛЕКСАНДРА ДЖЕРАРДА

В статье поднимается вопрос о норме эстетического вкуса, о критерии истинности эстетических суждений. В 18 веке проблема эстетической ценности природных объектов и произведений искусства оказалась в центре внимания многочисленных теорий эстетики, художественной критики. Обсуждение нормы эстетического вкуса предполагает поиск ответа на несколько основных вопросов: Является ли поиск такой нормы возможным? Где и кем может быть найдена данная норма? Какой именно выступает данная норма? В статье поиск ответов на эти вопросы осуществляется путем сравнения двух наиболее значимых эстетических концепций 18 в., представленных Дэвидом Юмом и Александром Джерардом.

Ключевые слова: Александр Джерард, Дэвид Юм, О норме вкуса, эстетика.

УДК 168.5

Л.Г. Дротянко

СПЕЦИФИКА МЕТОДОЛОГІЧНИХ ЗАСОБІВ НАУКИ В ПРОЦЕСІ ЇЇ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Національний авіаційний університет

Анотація. У статті досліджуються особливості трансформації методології наукового пізнання в процесі застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Розкрито роль міждисциплінарних галузей науки у формуванні нових методологічних засобів.

Ключові слова: методологія, наукове пізнання, постнекласична наука, міждисциплінарні науки, інформаційне суспільство, інформаційно-комунікаційні технології.

Вступ

Становлення інформаційного суспільства, яке відбувається з кінця ХХ століття, завдячує перш за все розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, а ті, в свою чергу, – науковій революції, пов'язаній із формуванням міждисциплінарних галузей науки, таких як теорія управління, інформатика, синергетика, когнітивні науки тощо. У цьому суспільстві не просто посилюється роль наукового знання, а воно стає, як справедливо зазначав ще Д.Белл, віссю, навколо якої обертаються всі інші сфери суспільного життя. Продовжуючи його думку, Ф.Уебстер писав: «Роль, яку воно (теоретичне знання. – Л. Д.) відіграє, відрізняє наше суспільство від попередніх, і потенціал цього знання виявляється в тому, що воно дає змогу впливати на майбутнє» [1, с. 371]. Вплив, про який ідеться в дослідженні Ф.Уебстера, найбільшою мірою здійснюється саме через використання в усіх соціальних практиках інформаційно-комп'ютерних технологій, які віддають свій потенціал сучасній техніці.

Справедливим в цьому контексті є й роздуми М.Томпсона стосовно сутності сучасної цифрової революції. На його переконання, розвиток обчислювальної техніки є найяскравішим свідченням цієї революції. Але основою науково-дослідної роботи в усіх сферах був, і залишається нині, математичний апарат, який дозволяє обробляти величезні масиви даних у цифровому вигляді. Це забезпечує людині доступ до використання цифрової техніки не тільки

з метою обчислення, а й для аналізу та виявлення глибинних властивостей самої дійсності [2, с. 60-61]. Отже, не менше значення інформаційно-комунікаційні технології відіграють і в розвитку самої науки в процесі пошуку й відкриття нових закономірностей буття світу, і в отриманні доступу до нової наукової інформації все ширшого кола науковців із різних країн, і в процесі наукової комунікації всередині світового наукового співтовариства. Отже, йдеться про суттєві трансформації в способах отримання нового наукового знання, тобто в методології наукового дослідження, оскільки традиційна теорія пізнання, за справедливим зауваженням Л.О.Мікешіної, втратила довіру у вчених через свої консерватизм, безплідність і недієздатність [3, с. 31]. Від себе додамо – і її нездатність трансформуватися в нових культурно-історичних умовах.

Саме цей аспект розвитку науки та методології наукового пізнання на рубежі ХХ і ХХІ століть є предметом даної статті, й звідси постає її **мета** – виявити особливості трансформації методології наукового пізнання в умовах його інформатизації.

Основна частина

За історичною періодизацією науки В.С. Стьопіна, в її розвитку були класичний і некласичний етапи, а нинішній називається постнекласичним. Саме останній і пов'язаний зі становленням інформаційного суспільства. Переходи від одного історичного етапу науки до іншого вимагали перегляду методоло-

логічних засобів наукового пізнання. На нинішньому етапі розвитку науки також відбувається переосмислення методології, яка лежить в основі наукових досліджень, оскільки особливістю цього етапу є діяльнісний характер наукового знання. Вони застосовуються не лише у виробництві знання, але і в його впровадженні в практику.

Постнекласична наука характеризується нелінійними процесами свого розвитку, непередбачуваністю своїх результатів, складністю, впливом значної кількості випадковостей на виробництво наукових знань тощо. Виявилось, що наука не пов'язана однозначно лише з прогресивними тенденціями на шляху свого функціонування, а для її становлення характерними є кризові явища, певні збочення, які в той же час спрямовують зусилля й увагу вчених на перегляд обґрунтування наукових положень, що становили фундамент певної науки. Як же змінюється в цих умовах характер і роль когнітивних засобів?

Формування в постнекласичній науці синергетики як міждисциплінарної галузі знань, яка й покликана досліджувати нелінійні, складні процеси у відкритих системах будь-якої природи, певною мірою відтворює картину радикальних змін у відповідних методологічних засобах. Адаже вона породила значний арсенал новітніх кількісних методів, які й описують найбільш адекватно нелінійні процеси дійсності, що вивчаються вченими різних галузей науки.

Арсенал методологічних засобів наукового дослідження не змінюється спонтанно, хаотично, самовільно, адже «своєрідність методу дослідження як способу вирішення того чи іншого класу проблем детермінована сферою його застосування, характером отримуваних результатів, процедурою їх одержання» [4, с. 62], а також метою дослідження. Тобто методологія як інструментальне знання влітається в цілеспрямовану творчу діяльність вченого, який вибудовує досліджувану реальність на основі референції, в процесі якої формує нові наукові поняття, принципи, підходи. Так, якщо класичну науку, на думку В.М. Костюка, характеризували такі поняття як «структура», «середовище», «стан», «взаємний зв'язок», то для сучасної постнекласичної науки характерними є принципово нові поняття – нелінійності, незворотності, стійкості й нестійкості, потенціальності, критичної поведінки, флуктуацій і біфуркацій, цілого, цілісності й симетрії, самоорганізації, історичності, ефективності й Паретто-оптимальності [5, с. 324]. Отже, зміна понятійних характеристик науки суттєво впливає на зміну її інструментарію, зокрема й методології.

Дослідження нових типів об'єктів – складних систем, які вимагають використання не стільки лінійних, скільки нелінійних засобів, зумовлюють формування цілісної методології, зміст якої більш точно відображає процеси, що відбуваються у відкритих системах. Більше того, нові засоби дослідження повинні бути більш гнучкими, швидше реагувати на зміну поведінки системи.

Наука, як відомо, має своєю метою одержувати найбільш вірогідне знання про світ. Певною мірою виробництво знань споріднене з матеріальним ви-

робництвом, хоча й не слугує прямо економічним чи політичним інтересам окремих людей, соціальних груп чи суспільства в цілому. Проте кінцевий результат науки – знання – покликаний задовольняти певні суспільні потреби. В свою чергу, як зазначає А. Чалмерс у книзі «Наука і її виробництво» [6, с. 25], методи й норми науки повинні відповідати тому варіанту мети науки, який нині реалізується, оскільки наша мета може й повинна змінюватися у світлі того, чого взагалі на даному етапі можна досягнути. У зв'язку з таким висновком А. Чалмерс виступає проти наукового методу К. Поппера, який метою науки вважав лише заміну існуючих теорій теоріями з більшим емпіричним змістом, тобто не визнавав за наукою права в застосуванні її результатів у практичній діяльності.

Справді, постнекласична наука, з одного боку, кардинально змінює уявлення про Всесвіт, принципи його будови й існування, відшукуючи специфічні методи дослідження, й з іншого, – прагне якомога ближче стояти до чуттєво-предметної діяльності, перевіряючи нові знання практикою. Адаже вченими, як справедливо зазначає А. Чалмерс, рухають як прагнення до постійного якісного оновлення знання, так і його зв'язку з економікою, політикою й іншими сферами життя суспільства [Там само, с. 38]. На його думку, не існує універсальних методів пізнавальної діяльності, вірних для всіх часів і конкретних умов, оскільки кожна наука, особливо в сучасних умовах, самостійно виробляє конкретні норми та методи в ході власної практики досліджень.

Погоджуючись загалом з оцінкою А. Чалмерсом принципів розвитку науки та її пізнавальних засобів і норм, дозволимо собі не погодитися з тим, що не існує універсальних методів для різних наук. Постнекласична наука при всьому розмаїтті її галузей, сфер, ґрунтується на єдиних для даного етапу наукового пізнання синергетичних принципах дослідження, бо науки нині мають справу не із замкненими, а зі складними, відкритими, нерівноважними системами, для яких характерними є явища нестійкості, когерентності, флуктуацій тощо, описання й дослідження яких найбільш адекватно на сьогоднішній день дає саме синергетика як міждисциплінарна наука зі своїми найбільш загальними пізнавальними засобами, що спираються на кількісні методи. Інша справа, що дані методи є універсальними на певному історичному проміжку розвитку науки, а наступний етап швидше за все виробить нові підходи і методи пізнання.

Завжди можна виділити єдині засади певного виду діяльності, зокрема для наукової діяльності характерним є певний тип раціональності. Отже, виявляється, що конкретному етапу розвитку науки притаманний свій тип раціональності, а значить і спільні засоби пізнання. Для постнекласичного типу науки, а отже, й цього виду раціональності, як зазначалося вище, характерними є такі риси, як нелінійність мислення, когерентність різноманітних теорій, підходів і засобів, відсутність репресивності стосовно тієї чи іншої точки зору, лояльність до ненаукових засобів пізнання тощо. Це дає можливість більш повно застосовувати широкий спектр інструментального знання на основі узгодженості та

рівноправності його складових. Це тим більш важливо з огляду на посилення практичної спрямованості сучасної постнекласичної науки. Сама система інструментального знання стає все більш відкритою для нових методологічних засобів, для проникнення в неї пізнавальних засобів інших форм знання (донаукового, паранаукового, релігійного тощо).

В цих умовах більшої ваги набувають фундаментальні та прикладні засоби дослідження, які й орієнтують науку на виконання не стільки когнітивної, скільки аксіологічної, праксеологічної та соціокультурної функцій. Оскільки інструментальне знання занурене в предметну пізнавальну діяльність, воно пов'язане не лише з досліджуваними об'єктами, але й окремі його елементи є взаємозв'язаними, взаємопроникають один в одного, доповнюють, переходять один в інший. Це випливає з припущення, що природа внутрішньо не розділена на окремі відсіки, а отже, її різні частини мають досліджуватися спільними пізнавальними засобами, що доповнюють один одного. Е. Ласло прогнозує продовження таких тенденцій і в ХХІ ст. Він пише: «...Ми можемо передбачити в розвитку природознавства настання фази, коли дослідження, поки що обмежені рамками наукових дисциплін, отримують підкріплення через посередництво математичного формулювання трансдисциплінарної динаміки, яка приводить у рух еволюційні процеси в різних сферах спостереження» [7, с. 83]. Тобто йдеться про формування в майбутній науці єдиної системи засобів дослідження на основі використання нелінійних математичних рівнянь, на яких ґрунтується нерівноважна термодинаміка, що вивчає процеси у відкритих системах різного походження.

Як це не парадоксально на перший погляд, але саме математика й інші дедуктивні науки та їхні пізнавальні засоби, що спираються на найбільш абстрактні поняття, виявляють найкращу адаптованість до найбільш широкого дослідження явищ найрізноманітнішої природи. Дану закономірність помітили як учені-математики, так і представники різних галузей природознавства. Враховуючи той факт, що всі предмети та явища мають не лише якісну визначеність, але й кількість, вдається застосовувати (звичайно, з деякими обмовками й умовами) одні й ті ж математичні закономірності до дослідження цих явищ, спираючись при цьому на існуючий досвід інших наук. На цей бік справи звернув увагу С.Б. Кримський при дослідженні проблеми наукового методу. Він зазначав, що «нині вважається саме собою зрозумілим, що математика й експеримент входять у структуру наукового методу» [8, с. 31]. Проблему складає не використання математики, а питання – яку математику слід використовувати, адже загальновідомо, що розвиток математики йде так прискорено й сягнув таких висот абстракції, що далеко не всі науки за ним встигають.

Тут доречно згадати, що й сама математика є надзвичайно складною системою, в якій виділяються теорії лише для внутрішнього використання самою «чистою» математикою для подальшого її розвитку, а є теорії, що стають ефективним засобом розвитку інших наук. І стає все важче розрізнити ці розділи, оскільки процеси комп'ютеризації, які базу-

ються на математичних теоріях, захоплюють все ширші території не лише в науці, але й у практиці, і математичні теорії, які раніше вважалися «чистими», перетворюються на такі, що знаходять застосування не лише в математиці. Тобто процеси, характерні для розвитку сучасної постнекласичної науки з її розмитими кордонами, стають визначальною рисою і в математиці та її прикладаннях.

Так, у сфері обчислювальної математики з кінця ХХ ст., коли синонімом високої науки в будь-якій галузі є відповідний рівень її комп'ютеризації, а отже, використання чисельних методів, розвиваються межі між її фундаментальними і прикладними розділами. При розв'язанні будь-якої задачі з використанням комп'ютера необхідно перекласти її з мови алгебри, геометрії, математичного аналізу, топології тощо на мову чисельних методів, вибравши з величезної їхньої кількості найбільш адекватні. При цьому важливо не лише знайти вірний алгоритм, але й максимально зекономити машинний час. А значить проблема пошуку найбільш ефективного інструментарію є не лише науковою, а й суто економічною.

В сучасних дослідженнях математичний інструментарій може рішуче впливати на зміст, якість досліджуваних об'єктів. Тому в постнекласичній науці нерідко математична теорія в процесі її застосування до пошуку нових кількісних закономірностей виступає й методом наукового пізнання. Цей висновок частіше стосується застосування фундаментального й прикладного інструментального знання в процесі комп'ютерного моделювання, коли переплітаються, наприклад, диференціальне та інтегральне числення з теорією числення й фундаментальна математична теорія може перетворюватися на прикладний засіб розв'язання конкретної задачі.

Найшвидше визнання отримують перш за все ті дедуктивні теорії, які знаходять своє застосування в інших науках та в практичній діяльності. Але не можна однозначно утилітаристськи підходити до їхньої оцінки. Нам імпонує погляд А. Тарського на цю проблему. Він говорить, що цінність зокрема дедуктивних теорій зростає, оскільки завдяки формальному характеру дедуктивного методу результати, одержані в одній дедуктивній дисципліні, автоматично можуть бути розповсюджені на будь-яку іншу науку, в якій перша знаходить свою інтерпретацію [9, с. 127]. Та, разом із тим, він вважав шкідливим для прогресу науки оцінювати значення будь-якого дослідження виключно чи переважно в термінах його корисності чи застосовуваності. Адже з історії відомо, що багато важливих результатів і відкриттів чекали століття, перш ніж знайшли застосування в якій-небудь сфері. В протилежному випадку можна скотитися на позицію вузького прагматизму в оцінці тих чи інших наукових досліджень.

Дійсний науковий прогрес не є лінійним процесом, а отже, й когнітивні засоби неможливо розташувати в певній незмінній ієрархії, бо вони слугують репрезентантами наукового знання в реальній дійсності. Особливо актуальним дане зауваження стає в періоди зміни стиля раціональності чи бодай кризи у певній науковій парадигмі. Та при всій нестійкості методологічних засобів пізнавальної діяльності все

ж такі існують інваріанти наукового методу. Слушною в цьому відношенні є думка Е.Агацци, що «науковий метод – хоч часто він не отримує чіткого вираження (й передбачає розвиток і корегування), – характеризується двома фундаментально важливими якостями: вимог, таких як строгість та об'єктивність, ми ледве не зрівнюємо його з поняттям знання як такого» [10, с. 11], що, звичайно, є неприпустимим і згубним для подальшого прогресу науки, оскільки виникає ілюзія «вічності» певних методологічних засобів.

На різних етапах розвитку науки нерідко старі засоби ефективно використовувалися в нових теоріях, а нові – сприяли подальшому прогресу старих теорій. Про це свідчить, наприклад, нетрадиційне застосування класичного диференціального та інтегрального числення при дослідженні синергетикою нелінійних явищ, що мають різне походження. Тут важливо наголосити, що застосування старих чи нових засобів пізнання в постнекласичних дослідженнях все більше нашоухується на проблему їхньої моральності. Сьогодні критерії строгості, об'єктивності, надійності й ефективності тих чи інших пізнавальних засобів можуть знаходитися в опозиції до гуманізму, тобто їхнє застосування може загрожувати людському співтовариству чи біосфері.

Тому все гучнішими стають заклики щодо моральної відповідальності вчених за застосування тих чи інших наукових засобів, вимоги врівноважувати ефективність цих засобів правилами «етики надійності». Як справедливо пише Е.Агацци, сукупність таких правил і норм є не просто інструментом для досягнення внутрішніх цілей науки й технології, але має моральні коннотації: і з індивідуальної (оскільки відповідає прагненню до ідеалу чесності, дотриманню професійної моралі, до самодисципліни й досконалості з боку індивіда, що займається такого роду діяльністю), і з колективною (оскільки відповідає готовності надати іншим знання, на яке вони можуть покладатися, й сукупність методів і засобів, якими вони можуть користуватися) точок зору [Там само, с. 106]. Відповідно, в науковому дослідженні суспільних явищ моральна відповідальність і вчених, і практиків за користування певними методами багатократно зростає.

Не випадково лише в умовах постнекласичної науки і вчені, й методологи науки все частіше говорять не про сукупність певних процедур, засобів, прийомів пізнавальної діяльності, а про «розширення цих методів до методологічної свідомості» [11, с. 188], яка приводить до зміни стилю мислення, зокрема в наш час – до виникнення так званого нелінійного мислення, яке охоплює собою й моральну оцінку тих чи інших методів пізнання.

З іншого боку, нова методологічна свідомість починає продукувати нові засоби духовно-практичного освоєння дійсності, які розширюють можливості людського розуму в створенні наукової картини світу. Яскравим проявом зміни методологічної орієнтації свідомості вчених Х.Патнем називає спробу Н. Бора зламати кантівський погляд на Всесвіт: «...Згідно з Бором, навіть “емпіричний світ”, світ нашого досвіду не може бути повністю описаний за допомогою лише однієї картини. Замість цього ми

повинні використовувати “додатково” різні класичні картини, перевіряти їх у різних експериментальних ситуаціях, перевіряти часткові картини на фоні інших і виробляти ідею єдиного уявлення, яке описує всі ситуації» [12, с. 5]. Саме сучасне, досить гнучке, нелінійне мислення й здатне формувати нову наукову картину світу, яка б не претендувала на всеосяжність і була б здатною чутливо реагувати на нові відкриття й поступатися новому науковому баченню не лише зовнішнього світу, але й місця в ньому людини. Такий підхід здійснили творці нерівноважної термодинаміки й синергетики, які по-новому побачили не лише еволюційні процеси в космосі після Великого вибуху, але й виробили антропний принцип.

Хоча в постнекласичній науці зберігаються тенденції спеціалізації наукових методів у кожній окремій галузі, та все ж їхня інтеграція, здається, домінує над диференціацією. Справді, «наука майбутнього... швидше за все повинна поєднувати дисциплінарні та міждисциплінарні дослідження. Інша справа, що їхні прямі й зворотні зв'язки можуть стати значно більш інтенсивними, а межі між ними менш жорсткими. В цих ситуаціях загальна наукова картина світу все більш чітко буде усвідомлюватися як глобальна дослідницька програма й необхідний горизонт систематизації знання» [13, с. 220]. Важлива роль у цій дослідницькій програмі належить подальшій інтеграції спеціальних засобів дослідження, а особливо – загальнонауковим, міждисциплінарним фундаментальним і прикладним методам кількісного аналізу, оскільки вони можуть описувати одночасно різні за своєю природою явища.

В науці інформаційного суспільства одним із загальнонаукових засобів пізнання стають інформаційно-комунікаційні технології, які є визначальними не лише в природничих і технічних науках, але й у соціально-гуманітарних галузях. Більше того, комп'ютерні технології ефективно застосовуються і в наукознавстві, дозволяючи виявляти закономірності трансформацій, що відбуваються у процесі розвитку самого наукового знання. Як справедливо пише В.І.Онопрієнко, «інформаційні технології разом із когнітивними науками стимулювали розвиток нових напрямків досліджень в епістемології. Комп'ютерна метафора дозволяє досліджувати отримання знання, його збереження, переробку, виявляти типи знань, якими володіє людина, і методи їхнього використання» [14, с. 47]. Їхній подальший розвиток «змінює просторово-часові характеристики буття, «матеріалізує» віртуальність як форму буття свідомості, ...звичні способи діяльності й комунікації, стимулює становлення нових форм організації, які характеризуються підвищеним рівнем складності, формуванням розлогих мережевих структур, що вимагають особливих форм управління» [15, с. 30]. Тим самим інформаційно-комунікаційні технології набувають онтологічного статусу, перетворюючись на технологічну діяльність і одночасно репрезентуючи об'єктивну дійсність.

Висновок

Методологічні засоби виступають ефективним інструментом когнітивної, технологічної, загалом

соціокультурної діяльності, коли вони складають цілісну відкриту систему з розгалуженими когерентними зв'язками, в якій окремі способи, підходи узгоджені з метою дослідження й підпорядковані змісту досліджуваних об'єктів. Така система ґрунтується на принципах координації чи субординації, а іноді й на обох цих принципах, якщо в даній системі елементами виступають не окремі засоби, а їхнє об'єднання, пов'язані між собою й підпорядковані єдиним ідеалам і нормам відповідної дослідницької діяльності.

В умовах інформатизації процесу наукового пізнання до методологічних засобів долучаються комп'ютерні технології, за допомогою яких учені мають можливість створювати віртуальні образи предметів і явищ, аналогів яких не існує в об'єктивній дійсності, й у такий спосіб здійснювати передбачення нових фактів і нових об'єктів. Тобто «за допомогою своїх понять, які стосуються ідеальних сутностей, учений конструює реальні об'єкти свого вивчення, задаючи певну інтерпретацію зовнішніх впливів» [16, с. 77]. Інформаційно-комунікаційні технології дозволяють охопити одноразово значний масив інформації не лише про досліджуваний об'єкт, але й про його зв'язки і відношення з іншими об'єктами, що сприяє виявленню нових закономірностей Універсуму.

Інформаційно-комунікаційні технології відіграють провідну роль і в процесі формування міждисциплінарних галузей науки, які досліджують найбільш складні об'єкти різної природи. Серед них на передньому рубежі науки на межі II і III тисячоліть стали синергетика, нерівноважна термодинаміка, інформатика, когнітивні науки, які відкрили нові можливості для техніко-технологічних інновацій у різних соціальних практиках. У цих галузях науки сформувалися й суттєво нові методології наукового пошуку, які ґрунтуються на перенесенні пізнавальних моделей з одних галузей науки в інші з подальшою їхньою корекцією відповідно до предмету дослідження.

У свою чергу, міждисциплінарні галузі сприяють подоланню бар'єрів між природничими й соціально-гуманітарними науками, в яких застосовуються один і той же понятійний апарат та методи дослідження.

Л.Г. Дротянко

СПЕЦИФИКА МЕТОДОЛОГИЧЕСКИХ СРЕДСТВ НАУКИ В ПРОЦЕССЕ ЕЕ ИНФОРМАТИЗАЦИИ

В статье исследуются особенности трансформации методологии научного познания в процессе использования информационно-коммуникационных технологий. Раскрыто роль междисциплинарных областей науки в формировании новых методологических средств.

Ключевые слова: методология, научное познание, постнеклассическая наука, междисциплинарные науки, информационное общество, информационно-коммуникационные технологии.

L. Drotianko

SPECIFIC CHARACTER OF METHODOLOGICAL TOOLS OF SCIENCE IN THE PROCESS OF ITS INFORMATIZATION

The article is devoted to the peculiarity of transformation of methodology of scientific study while using information and communication technologies. The role of interdisciplinary areas of science in the formation of new methodological tools is exposed.

Keywords: methodology, scientific study, post-nonclassical science, interdisciplinary sciences, Information Society, information and communications technologies.

Зокрема до таких можна віднести поняття синергетики і її методи пізнання складних, самоорганізованих, нелінійних систем, якими є і природні, і суспільні феномени. Такими ж універсальними є й засоби інформатики та інших міждисциплінарних наук.

Список літератури

1. Узбстер Ф. Теории информационного общества / Ф.Узбстер. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 400 с.
2. Томпсон М. Философия науки / Мел Томпсон. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. – 304 с.
3. Микешина Л.А. Философия познания. Полемические главы / Л.А.Микешина. – М.: Прогресс-Традиция, 2002. – 624 с.
4. Вовк С.Н., Маник О.Н. Неклассическая методология и многофакторный подход. / С.Н.Вовк, О.Н.Маник. – Черновцы, Прут, 1996. – 239 с.
5. Костюк В.Н. Изменяющиеся системы / В.Н.Костюк. – М.: Наука, 1993. – 352 с.
6. Chalmers A. Science and its fabrication / A. Chalmers. – Millton Keynes: Open univ. press? 1990. – XII, 142 p.
7. Ласло Э. Основания трансдисциплинарной единой теории / Э.Ласло // Вопросы философии. – 1997. – № 3. – С.80-84.
8. Крымский С.Б. Фактор культуры в мире науки // Философия, естествознание, социальное развитие / С.Б.Крымский. – М.: Наука, 1989. – С.6-18.
9. Тарский А. Семантическая концепция истины и основания семантики / А.Тарский // Аналитическая философия: Становление и развитие (антология). – М.: Дом интеллектуальной книги, 1998. – С.90-129.
10. Агацци Э. Моральное измерение науки и техники / Эвандро Агацци. – М.: МФФ, 1998. – 344 с.
11. Добронравова И.С. Нелинейное мышление в постнеклассической науке / И.С.Добронравова // Totallogy. Постнеклассичні дослідження. – К.: ЦГО НАН України, 1995. – С. 184-202.
12. Putnam H. Realism with a human face / H. Putnam. Ed by James Connant. – Cambridge; London: Harvard univ. press, 1990. –LXXIV. – 347 p.
13. Степин В.С., Кузнецова Л.Ф. Научная картина мира в культуре техногенной цивилизации / В.С.Степин, Л.Ф.Кузнецова. – М.: ИФРАН, 1994. – 274 с.
14. Оноприенко В.И. Неприсвоенные знания в современном мире / В.И.Оноприенко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – № 1 (17). – К.: НАУ, 2008. – С. 44-48.
15. Оноприенко В.И. Риски общества знаний и мегатехнологий / В.И.Оноприенко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – № 1 (21). – К.: НАУ, 2015. – С. 27-30.
16. Никифоров А.Л. Структура и смысл жизненного мира человека / А.Л.Никифоров. – М.: Альфа-М, 2012. – 280 с.